

Індекс, допоміжні матеріали і посвідка до вмілості

Мітологія

Ім'я і прізвище.....

Табір.....

Гурток.....

Курінь/Станиця.....

Дорогий юначе! Дорога юначко!

Ця книжечка Тобі допоможе здати всі точки вмілості „Мітологія“.

Посередині книжечки знайдеш Індекс, де виписані вимоги вмілості і місце на підписи, які треба дістати, коли виконуєш якесь завдання до вмілості.

До деяких вимог вмілості, у книжечці є матеріяли.

Коли виповниш всі вимоги і матимеш підписані всі точки, відчепи середню картку і здай своєму виховнику.

Словник

Аїд -----	Hades
Аполлон -----	Apollo
Арес -----	Ares
Артеміда -----	Artemis
Афін -----	Athens
Афіна -----	Athena
Афродіта -----	Aphrodite
Гера -----	Hera
Гермес -----	Hermes
Гестія -----	Hestia
Гефест -----	Hephaestus
горе -----	grief
Деметра -----	Demeter
Зевс -----	Zeus
колісниця -----	chariot
Посейдон -----	Poseidon
пошукова система -----	search engine
ремесла -----	handicrafts

1. Знає, що це мітологія і її вплив на розвиток держав, вірування народів і на літературу.

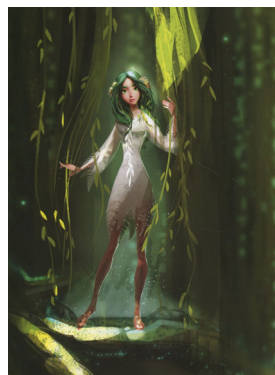
Мітологія - це колекція міфів або історій про специфічну людину, культуру, релігію чи будь-яку групу з спільними вірами. Наприклад, Грецька мітологія є повна казок про відношення між богами та людьми. Мітологія має вплив на розвиток держав, вірування народів і на літературу.

Мітологія мав великий вплив на Грецьку державу через то що Грецькі люди мали таку сильну віру в богів. Вони зробили особливі місця в своїх хатах і мали храми, де вони могли б помолитися статуям богів і залишити їм подарунки.

Мітологія теж має вплив на вірування різних народів. Наприклад, українська мітологія вчить про Бабу Ягу, русалки, феї, і т.д. Ці казки часто знаходяться в українській літературі. Всі ці мітологічні події можна знаходити в дитячих казках, які вчать дітей від молодого віку який вплив мітологія має на українську культуру.

русалки

мавка

Баба-Яга

2. Розшукає і випише цікаві дані про богів/богинь і про стародавню передхристиянську віру українців (передіснуванням Київської Русі). Подасть усі інформації, разом із ілюстраціями богів до книжечки і створить 'словничок української мітології'. На курінних сходах, або на прогулянці, представить цей проєкт.

Приклади попередних презентацій юнаків:

Міф про русалку:

юначки власний міф:

Пурпуровий Лінивець Та Ягуар!

Міф каже що колись давно
давно був лінівік і ягуар що
були Conjoined twins.

Пурпуровий Лінивець Та Ягуар!

Але як бони бігали вони могли
відлучитися. Вони мали слобо
що як кажеш то бони відлучусь.

Пурпуровий Лінивець Та Ягуар!

То слово було юляенайкраша!

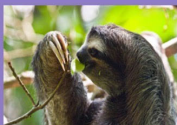
Колір Шкіри

Це не все вони були пурпурові.

Шо Люди Кашуть

Багато людей кажуть
шо як ти є близнюки і
кашеш юляенайкраша
то ти станеш лінівіком
або ягуар.

Duh Duh Duh!!!

3. Прочитає один літературний твір на тему української мітології (н.пр. ‘Слово о полку Ігореві’, ‘Лісова Пісня’, ‘Тіні забутих предків’, і т.д.) Напише зміст про цей твір. Головно підкреслить вплив мітології на розвиток вірування народу. На сходинах переговорить і порівняє теми творів.

Твір який ви читали:

Короткий зміст про цей твір:

[illegible]

4. Знає про розвиток греко-римської мітології. Може виписати і розказати про богів із часів греко-римської імперії, вплив на розвиток держав, традиції, календаря, та літератури.

боги давньогрецької мітології:

12 Олімпійські Боги

Зевс

Гера

Посейдон

Афіна

Афродіта

Гефест

Гермес

Артеміда

Аполлон

Деметра

Арес

Гестія

ЗЕВС - ГРЕЦЬКИЙ БОГ НЕБА І ГРОМУ, ЦАР БОГІВ

Олімпійський бог неба і грому, цар усіх інших богів і людей, головна фігура грецької мітології. Син Крона і Реї, він, мабуть, найбільш відомий своєю невірністю своїй сестрі та дружині Гері.

Править над:

Небом, Громом, Блискавкою, Погодою, Повітрям,
Справедливістю, Королями, Долею, Людьми

Символи:

Блискавка, Орел, Бик, Дуб

ДЕМЕТРА - ГРЕЦЬКА БОГІНЯ ЗЕМЛЕРОБСТВА

Давньо Грецькою богинею зерна та землеробства, однією з перших дванадцяти олімпійців. Її горе через доньку Персефону, яка третину року мусить проводити з чоловіком Аїдом у підземному світі, є причиною зими; її радість, коли вона повертається, збігається з родючими весняними та літніми місяцями. Деметра і Персефона були центральними фігурами Елевсінських містерій, найвідомішого таємного релігійного фестивалю в Стародавній Греції.

Править над:

Сільське господарство, урожай, зростання, цикл року

Символи:

Скипетр, Кукурудза, Пшениця, Світоч, Хліб

АРЕС - ГРЕЦЬКИЙ БОГ ВІЙНИ

Олімпійський бог війни. Він представляє лише її руйнівну здатність і є уособленням чистого насильства та жорстокості. Отже, його не любили ні боги, ні люди (крім Афродіти, яка народила йому багато дітей). У мистецтві, Ареса звичайно зображують у шоломі, щиті та з шаблею чи списом. Він керує колісницею з чотирма конями, і коло нього собаки чи грифи.

Править над:
Війною, Мужністю

Символи:
Шабля, Спис, Щит, Шолом, Колісниця

ПОСЕЙДОН - ГРЕЦЬКИЙ БОГ МОРЯ

Жорстокий і злосний бог моря. Один з дванадцяти олімпійців, його також боялися як провокатора землетрусів і обожнювали як творця коня. Посейдон мав багато суперечок з богами і з людьми, найвідоміше з Афіною та Одиссеєм. Часто його зображують, як він їде на колісниці з чотирма конями і тримає тризуб над хвилями. Тризуб - його найбільш впізнана емблема

Править над:
Морем, Землетрусами, Потопами, Бирею, Кіньми

Символи:
Тризуб, Риба, Дельфін, Кінь, Бик

АФІНА - ГРЕЦЬКА БОГИНЯ МУДРОСТІ ТА ВІЙНИ

Олімпійська богиня мудрості та війни та шанована покровителька грецького міста Афін. Вона також асоціювалася з миром та ремеслами, особливо прядінням і ткацтвом. Велична і сувора, Афіна перевершила всіх в обох своїх основних сферах. Насправді, навіть Арес її боявся; і всі грецькі герої просили у неї допомоги та поради.

Править над:

Мудрістю, Війною, Ткацтвом, Ремеслом

Символи:

Сови, Оливкове дерево, Змії, Егіда, Броня, Шоломи, Списа

АПОЛЛОН - ГРЕЦЬКИЙ БОГ СОНЦЯ І СВІТЛА

Олімпійський бог сонця та світла, музики та поезії, зцілення та кари, пророцтв та знань, порядку та краси, стрільби з лука та землеробства. Складний бог, який з'являється в мистецтві та літературі, можливо, так часто, як і сам Зевс, Аполлон - єдиний великий бог, який фігурує з тим самим іменем як у грецькій, так і в римській мітології.

Править над:

Музикою, Пророцтвом, Зціленням, Стрільбою з лука

Символи:

Ліра, лук і стріли, лавровий вінок, пітон, ворон

АФРОДИТА - ГРЕЦЬКА БОГИНЯ КОХАННЯ ТА КРАСИ

Олімпійська богиня кохання, краси, сексуального задоволення та родючості. Незважаючи на те, що вона вийшла за Гестаста, вона мала стосунки з усіма олімпійцями, крім Зевса та Аїда, найвідоміше з Аресом, богом війни. Красива і чарівна, її часто зображували голю, як симетрично перфектною дівчину, вічно бажана і вічно недоступна.

Править над:

Любов'ю, красою, дітородінням

Символи:

Дельфін, рожа, мирт, голуб, горобчик, дзеркало та лебідь

ГЕФЕСТ - ГРЕЦЬКИЙ БОГ КОВАЛІВ І ВОГНЮ

Бог ковалів і вогню. Його називали "небесним майстром", він також асоціювався з іншими майстрами (скульпторами, теслями, металообробниками) і з вулканами. Навіть що він був потворний бог, він був чоловіком самої Афродіти. Він зображений із молотом та ковадлом.

Править над:

Вогнем, ковальством, металообробкою, скульптурою, вулканами

Символи:

Молоток, ковадло, щипці

ГЕРМЕС - ПОСЛАНЕЦЬ БОГІВ

Посланець олімпійських богів. Крім того, він також божественний трюк, бог доріг, отар, комерції та злодіїв. Новонароджений, він винайшов ліру і вкрав худобу Аполлона в перший день свого життя. Гермес був єдиним олімпійцем, здатним перетнути кордон між живими та мертвими.

Править над:

Стадом, Торгівлею, Злодійством, Дорогами, Душами мертвих, Посланцями, Ораторством, Тлумаченням, Переконанням, Мовленням, Легкою атлетикою

Символи:

Таларія (крилаті сандали), Петасос (крилатий шолом), Кадуцей (короткий посох, переплетений двома зміями), ранець, ліра

ГЕРА - КОРОЛЕВА БОГІВ

Дружина Зевса, королева Олімпу та олімпійської богині шлюбу. Таким чином, вона також є божеством, яке найбільше асоціюється з сім'єю та добробутом жінок та дітей.

Править над:

Шлюбом, жінками, народженням

Тварини Символи:

Корова, Лев, Зозуля, Пава, Пантера

ГЕСТІЯ - ГРЕЦЬКА БОГИНЯ ВОГНИЩА

Грецька богиня вогнища, одна з дванадцяти олімпійців. Вона була чистою і миролюбною. Тому що вона завжди мусіла залишатися вдома щоби доглядати за вогнищем, Гестія не бере участі у багатьох міфах. Ім'я Гестії означає "вогнищем" або "ватран", і її статус показує наскільки важливим було вогнище у суспільному та релігійному житті стародавніх греків. Будувати та зберігати вогонь було важливо і важко для більш примітивних суспільств, що зробило домашній вогонь священним елементом на дуже ранній стадії історії.

Править над:

Вогнем, Домом, Архітектурою, Домашністю, Сім'єю, Вогнищем

Символи:

Вогнище, вогонь, чайник

АРТЕМІДА - ГРЕЦЬКА БОГИНЯ ПОЛЮВАННЯ ТА МІСЯЦЯ

Олімпійська богиня полювання, місяця та цнотливості; з часом вона також стала асоціюватися з пологами та природою. Аполлон є її близнюк. Майже по всьому світі Артеміді зображують молодого, красивою та енергійною мисливською, що несе сагайдак зі стрілами та тримає лук, звичайно у короткій туніці до колін і часто коло якоїсь тварини.

Править над:

Полюванням, Дикими тваринами, Дітьми

Символи:

Лук і стріли, олені, мисливська собака, місяць

боги давньоримської мітології:

- Римська релігія та міфологія – це поєднання вірувань корінних племен – італіків з релігійними уявленнями греків та інших народів.

Римські боги	Значення	Грецькі боги
Юпітер	Бог неба, грому і блискавки	Зевс
Юнона	Покровителька жінок і шлюбу	Гера
Минерва	Богиня мудрості, покровителька ремесла	Афіна
Диана	Богиня місяця	Артеміда
Церера	Богиня рослинності	Деметра
Нептун	Бог моря	Посейдон
Діспатер	Бог підземного царства	Аїд
Венера	Богиня любові і родючості	Афродіта
Вулкан	Бог вогню і ковальського ремесла	Гефест
Меркурій	Вісник олімпійських богів, заступник подорожан, торгівлі	Гермес
Марс	Бог війни	Арес
Вакх	Бог виноробства	Діоніс
Аполлон	Бог сонця і світла	Аполлон

Вплив Греко-римської Мітології

Знати про розвиток греко-римської мітології. Може виписати і розказати про богів із часів греко-римської імперії і вплив на розвиток держав, традиції, календаря, та літератури.

Розвиток Держав:

Давньогрецька мітологія мала значний вплив над розвитком грецької держави і ідентичність; видно розвиток держави в самих міфах -- н. пр., міфи про війни чи міфи про народження нового бога. Римська мітологія має паралелей з мітологією давньогрецькою, часом прямо запозичена з тих часів, коли римляни захопили грецькі міста на італійському узбережжі. Римляни прихильно ставилися до чужих мітологій і боги чужих народів включалися до римського пантеону разом зі своєю мітологією.

Традиції:

- ❖ Олімпіада: старо-давний фестиваль на честь грецького бога Зевса.
- ❖ Театр: старо-давний фестиваль на честь грецького бога Діоніса.

Календар:

- ❖ Греки видумали систему зодіаку, яка пов'язує казки з сузір'ям, які мінялися під час року. Римляни від греків позичили систему зодіаку, і модерні назви походять з латинської мови римлян.

♏ Козерог (23 грудня – 20 січня)

♉ Риби (20 лютого – 20 березня)

♊ Телець (21 квітня – 21 травня)

♋ Рак (22 червня – 23 липня)

♌ Діва (24 серпня – 23 вересня)

♍ Скорпіон (24 жовтня – 22

♊ Акуаріус (21 січня – 19 лютого)

♈ Овен (21 березня – 20 квітня)

♉ Близнята (22 травня – 21 червня)

♊ Лев (24 липня – 23 серпня)

♋ Терез (24 вересня – 23 жовтня)

♌ Стрілець (23 листопада – 22 грудня)

- ❖ Декотрі назви місяців по-англійськи походять від назви римських богів.

Наприклад:

- Січень:
римська назва Ianuarius походить від назви бога Януса, бог початків і кінців
- Березень:
римська назва Martius походить від назви бога Марса, бог війни (римляни переважно рушали у військові походи в весні)
- Квітень:
римська назва Aprilis походить від назви богині Апри, подібної до Венери
- Травень:
римська назва Maius походить від назви Маї, богині розвитку і зростання
- Червень:
римська назва Junius походить від назви Юнони, цариці богів

Література:

- ❖ Гомер написав твори «Іліад» та «Одіссея», про грецьку мітологію.
- ❖ Вергілій написав твір «Енеїда», про римську мітологію.
- ❖ Це прямо впливало на українську поему «Енеїда», яку написав Іван Котляревський в 1798 р. (це перший твір написаний цілком по-українськи) і на ірландський роман «Юлісіс», який написав Джеймс Джойс про Дубліна в 1922 р.

Мова:

- ❖ Деякі слова які походять з грецької мітології:
 - ◆ **ментор** (mentor), походить з назви Ментора, приятель і нарадник Одиссея
 - ◆ **атлас** (atlas), походить з назви Атлант, який тримав на ременах горизонт (Атлантичний Океан, це „Океан Атланта”)
 - ◆ **амазонка** (Amazon), одна з плем'я жінок воявничих
 - ◆ **лабіринт** (maze, labyrinth), походить з назви споруди де жив звір Мінотавр (і з якої не міг втікти)
 - ◆ **паніка** (panic), походить з назви Пана, який страшив тих, які загубилися в лісі
 - ◆ **хаос** (chaos), темний безмежний простір з якого народилися Уран і Гея
 - ◆ **музей** (museum), походить з назви храм на честь Музів
 - ◆ **медуза** (jellyfish), походить з назви одної з горгон, дочки Оксана, яка мала на голові змії замість волосся
- ❖ Деякі слова які походять з римської мітології:
 - ◇ вулкан (volcano), походить з назви Vulcan, бог вогню – його кузня знаходилася у вулкані
 - ◇ безсоння (insomnia), походить з назви Somnus, бог сну
 - ◇ назви планетів (**Меркурій, Венера, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун**) і декотрі
 - ◇ супутники планетів (н. пр. Іо, Ганімеда і Каллісто – це супутники планети Юпітер і назви жінок римського бога Юпітер).

5. Може показати як стародавня віра людей і вірування в богів перейшла у теперішні традиції пов'язані із релігійними святами, обрядами та щоденними традиціями українців.

<https://plastusa.org/resources/knowledge-base/vmilosti-upu/>

СЛОВ'ЯНСЬКІ БОГИ І БОГІНІ

Род: Творцем Всесвіту, богом над богами; бог пов'язаним з творінням і народженням дітей.

Сварог: бог вогню, бог-коваль, батько Перуна і дід Дажбога.

Навчив людей шлюбу, хліборобства (та пекти хліб) і подарував їм плуг та жорен

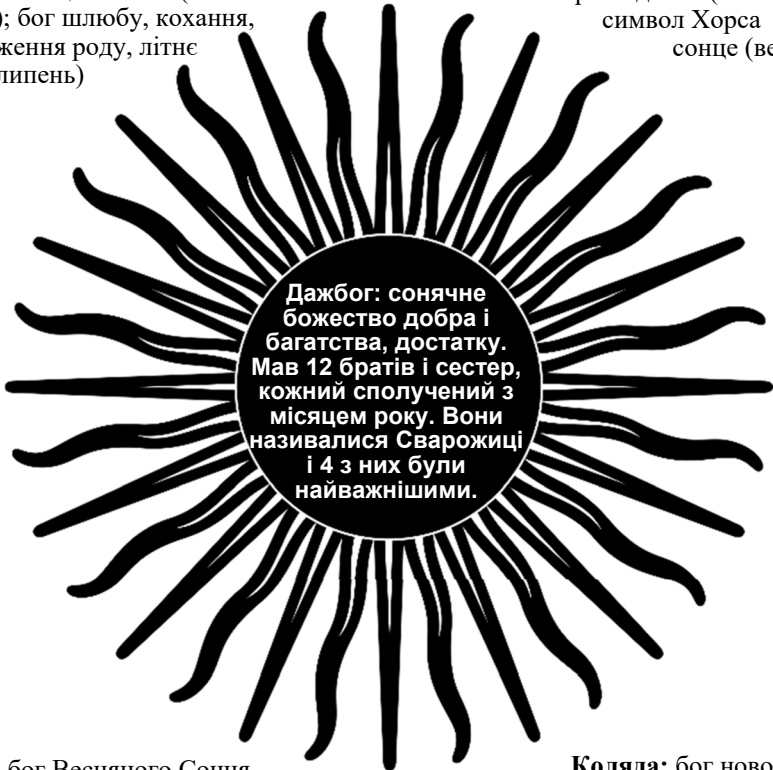

Лада: богиня кохання й шлюбу, мати богів, богиня світової гармонії, покровителька пологів, жінок, дітей, любові, врожаю, родючості. Жіноче втілення Рода, дружина Сварога.

Перун: покровитель князя і дружини. Також бог-громовержець, бог грози, грому і блискавки. Деревом, присвяченим Перунові, був дуб. Часом вважається батьком Дажбога, часом братом.

Купало: пов'язаний зі святкуванням літнього сонцестояння (summer solstice); бог шлюбу, кохання, продовження роду, літнє сонце (липень)

Хорс: пов'язаний зі святкуванням осіннього рівнодення (fall equinox); символ Хорса - осіннє сонце (вересень)

Дажбог: сонячне божество добра і багатства, достатку. Мав 12 братів і сестер, кожний сполучений з місяцем року. Вони називалися Сварожичі і 4 з них були найважливішими.

Ярило: бог Весняного Сонця (і весняного рівнодення), розквіту природи, родючості, пристрасті (квітень)

Коляда: бог ново-річного циклу; пов'язаний зі святкуванням зимового сонцестояння (winter solstice) і зимового сонця (січень)

РЕШТА СВАРОЖИЧІВ:

- Велес, Волос: бог торгівлі, музики, мистецтва, поезії, та підземного світу. Можливо був опікуном худоби та асоціюється із багатством та магічними силами світу духів.
- Дана: богиня води, покровителька річок, струмків і води (Дунай, Дон, Дніпро)
- Див
- Доля
- Мокоша: богиня материнства, милосердя, щастя і нещастя, жіночої половини, гадань, ткацтва (weaving), покровителька джерел, врожаю, охоронниця корів.
- Святovit: бог війни
- Стрибог: бог вітру (вихору, бурі), точніше, дід і володар вітрів. Його атрибути: лук і стріли.
- Троян: людиноподібна істота з трьома головами та із звірячими вухами

ІНШІ БОГИ:

- Мара: богиня темної ночі, страшних сновидінь (nightmares), привидів (ghosts), хвороб, смерті. Разом зі Змієм породила 13 доньок-хвороб, яких пустила по світу.
- Рожаниці: богині родючості
- Симаргл: божественний вісник (messenger)

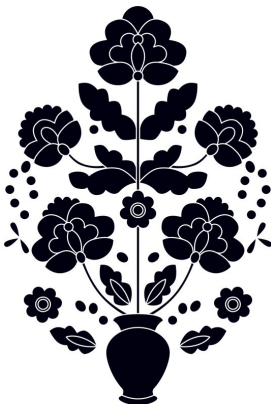
Що мало знаємо про стародавніх слов'янських богів, ми знаємо, через кілька джерел, в тому числі пантеон Володимира Великого перед наверненням до християнства. Князь Київський поклонявся Перунові.

СВІТОВЕ ДЕРЕВО; ДЕРЕВО ЖИТТЯ

Дерево Життя, яке росте посеред Вирію (дохристиянського раю), уособлює поєднання трьох світів — небесного, земного і найглибшого.

Найдавніші українські колядки донесли до нас стародавні уявлення про те, як із хаотичного первісного океану з'явився світ. У них мовиться про часи, коли не було ще ні неба, ні землі, а було тільки синє море. На тім морі стояло дерево: явір (*sycamore*) чи сосна (*pine*).

На дереві три птахи радили раду: як заснувати світ?

Упірнули у море :

Один птах пірнув - виніс золотий камінь. Повстало сонце.
Другий пірнув - виніс срібний камінь. Повстав місяць.
Третій пірнув - мідний камінь. Повстали зорі.

Вирій, де росте Дерево Життя

- це тепла райська країна, що лежить десь далеко за морями, де сонце ходить близько до землі.
- Також назва раю в українській мітології, осідок душ предків, острів у всесвіті, і першоземля богів і світу.

УКРАЇНСЬКІ НИЖЧІ БОЖЕСТВА, ДУХИ, ДЕМОНИ

Можна порівняти з ірландськими феями - вони жили в природі і часто (а не завжди) робили людям шкоду. Природні духи часто є символами небезпеки, яка підстерігає людину в лісі або в воді. Їх було дуже багато (в кількості і в типі).

Берегиня: стародавня богиня землі, часом зображена як уособлення дерево життя

Блуд: вид нечистої сили. Блуд має здатність перетілюватися на птаха, жінку, чоловіка, kota, собаку, світло (схожий на will o' the wisp) тощо. Найчастіше чигає на роздоріжжі, і чепившись до людини, блуд заводить її у болото, воду чи іншу п'риву.

Болотник (також болотний, болотяник): дух болота; хапав людину за ноги і топив. Родич лісовика та водяника. Він мав вигляд вкритого сірою шерстю і водоростями голого сивого діда з довгими жаб'ячими руками. Найулюбленішими його місцями були трясовини, вири та ковбані.

Відміна (також обміна): чарівна істота, що залишила замість викраденої дитини (changeling).

Відьма: жінка з надприродними силами – здатність до переверництва; вміння відбирати молоко у корів, вовну в овець, яйця в домашньої птиці, та сало у свиней; насилати хвороби, зірок з неба; відьма може також керувати погодою (control the weather). Бувають вроджені або навчені. Чоловік з цими силами – відьмак.

Вовкулака (також перевертень): людина, що має надприродну здатність перетілюватися у вовка. Вважалося, що вовкулаки можуть бути вродженими або обертеними. Якщо вагітна (pregnant) жінка зустрічала вовка, то у неї повинен був народитися вовкулака. Вроджені ж вовкулаки жили як звичайні люди, а вночі, перетворившись на вовків, винищували худобу. Вовкулака-чаклун міг довільно перекидатися вовком й робити інших вовками.

Водяник: мав вигляд старого діда, покритого водоростями з довгою бородою, іноді у його зовнішності присутні зооморфні риси (хвіст, лапи замість рук, роги на голові). Цей володар річок, ставків та водоймищ головував над русалками та опікувався рибами. Розгнівавшись, міг руйнувати греблі, млини, розливати ріки, топити людей.

Дерево: в Україні здавен-давня був культ “дерева” – його шанували наче людину, що має душу. Дуби, явори і клени, уособлювали чоловічий рід. Верби, липи і тополі, уособлювали жіночий рід. (Тому в квітну неділю, кажуть що “Лоза б’є – не я б’ю!” – ця традиція залишилася від тих часів, коли люди вірили що лоза має душу.) В деяких районах України, вважали, що предки жили як духи в деревах. В поемі “Тополя” (Шевченко), дівчина перетворюється на тополь.

Додола: жіноча істота, яка згадується в обрядах викликання дощу.

Домовик (також пічник): Вважалося, що кожним родинним вогнищем обов’язково опікується добрий дух чи покровитель. Традиційно цю роль виконував Домовик.

Градівник (також хмарник): дух, котрий може викликати граду – або сам град

Злидні: народня уява змальовувала їх у виді дідків-жебраків. Вважалося, що там де поселяться Злидні, надовго запанує крайня бідність. Позбутися Злидні за народним повір'ям можна хитрощами, заманивши їх у якусь посудину чи іншу пастку.

Карлик: істота у вигляді маленького чоловічка. Мешкають по сусідству з людьми і вступають з ними в різні відносини, характер яких залежить від ставлення до них людей.

Клітник (клетник): істота, яка живе в кліті-коморі, помічник Домовика. Ночами влаштовує огляд речам, перекладає їх з місця на місце, шумить.

Лісунка (лешачиха, лешиха, лесовиха): дружина лісовика, яка має вигляд звичайної жінки з розпатланим волоссям, в яке вплетені зелені гілки. Лісунки — це душі занепащених дівчат, які були прокляті батьками або підняли на них руку.

Лісовик (також лісун і полісун): людиноподібна істота, що мешкає в лісі; бог вовків, що опікується їхнім прогодуванням. У Карпатах вони вважали, що він був пастухом, а паства (flock) складалася з оленів або кроликів. Жінка лісовика зветься лісунка. Лісовики створювали в лісах сім'ї і жили, як звичайні люди.

Мавка (також навка, нівка): лісова істота в образі гарної дівчини з довгим волоссям, що танцями і співом заманює хлопців у ліс. Згідно з народними повір'ями, на мавок перетворюються душі дівчинок, померлих без хрещення. Немає в них і тіні, а коли бігають по траві, то вона під їхніми ногами не хитається. „Мавки з зеленими косами гойдаються на березових гілках” (Франко).

Мелюзина: фея-чарівниця, напівжінка, напівзмія (запозичена з Північної Європи). Як напівжінки-напівриби, мелюзини живуть у морі. Вони відзначаються незвичайною красою і чарівним голосом, складають пісні і навчають їх людей. Вважається, що від них навчилися своїх пісень і моряки. Вона також іноді ілюструються з крилами або двома риб'ячими хвостами (melusina – н. пр. логотип Starbucks).

Мороз: малювався як крижано-снігова потвора, яка могла завдати шкоди людям і їхній худобі та всьому господарству. Нічниці (також крикси): злі демонічні істоти, які мали здатність відбирати у людей, особливо у маленьких дітей, сон і не дають їм спати. Вважалося, що нічниці можна внести до хати з водою, тому ввечері остерігалися ходити до колодязя. Нічниці — невизначеного виду істоти, невидимі або схожі на птахів, кажанів, черв'яків.

Пасічник: дух, котрий охороняє пасіку.

Перелесник (жіноча – літавиця): злий дух, що, як зірка, падає з неба та відвідує людей, прибираючи вигляд рідних, близьких, коханих.

Песиголовці: згідно з одними переказами, песиголовці ловили людей, саджали в глибокі ями, відгодовували, а відтак їли (схожі на harpies).

Поляниця (також русалка польова): лісова істота, що виглядає як дівчина у вінку та одязі із зелені. Походить з дівчини, яку розтерзали дикі звірі або яка повісилася. Гуцули називають її повітрулею.

Польовик: володар полів, степів і лук. Може прибирати різний вигляд і вводити людей в оману. Змальовувався польовик переважно в образі чоловіка з численними звіриними ознаками (шерсть, хвіст, великі кігті, маленькі різьки, крила, телячі вуха і великі зуби). За інакше зображення – мав темну шкіру і зелене волосся. На Бойківщині його вважали охоронцем польових меж.

Потерчата: це духи дітей, що народилися мертвими або померли нехрещеними. Мали вигляд дівчаток з довгим волоссям. На Трояцькі свята потерчата літають у вигляді птахів і просять собі хрещення. Вважалося, що у таких випадках треба кинути якусь хустку і назвати ім'я, промовивши: “Хрещу тебе”. Після цього душа немовляти потрапляє в рай. Якщо ж цей обряд не здійснити до семи років, то немовля перетворюється на русалку або нявку, стає нечистим духом і завдає людям шкоду.

Русалка (також лоскiтниця): водяний дух жіночої статі. Русалками ставали дівчата, які потонули або померли на Зелені свята. Також і ті, що були заручені і померли перед шлюбом. Русалок уявляли, як гарних дівчат, голих і з довгим руським або зеленим розпущеним волоссям до колін або у сорочках, чи у дівочому прозорому вбранні у вінках з осоки та зілля. Для русалок місяць — то сонце їхнє і коли він світить та з'являються перші зорі, виходять вони на береги і співають чарівні пісні. У неї не був риб'ячий хвіст.

Самовіла (також віла): Описана як чарівна дівчина з розпущеним волоссям і крилами, одягнена у чарівну сукню – німфа гірська. Ноги у неї козячі або конячі, вона закриває їх довгою білою сукнею. Віла вміє лікувати, пророкувати смерть. В українській літературі образ віли вивела Леся Українка в поемі «Віла-посестра».

Самодіва: лісова німфа, рідна сестра Самовіли і подібна до неї. У народному уявленні це русокосі, чорноокі красуні, що з весни до осені живуть в річках, озерах, джерелах, серед лісів, полів, долин.

Скарбник: Охороняє скарбник закопані скарби (схожий на ірландський leregschaun). Взяти скарби може лише той, кому вони признаються. Коли ж це буде чужий, то скарби перетворюються на черепки, вугілля, гадюк та жаб. Взяти скарб можна в ніч на Івана Купала за допомогою квітки папороті.

Стодольник: дух, котрий охороняє стодолу.

Хлівник: дух, що охороняє зерно і борошно.

Чугайстер (на Бойківщині дід, на Закарпатті ночник): веселий, життєрадісний, оброслий чорною або білою шерстю лісовик із блакитними очима, як написано в «Тіні забутих предків». Він танцює, співає, полює на мавок в українських Карпатах. Гуцули твердять, що Чугайстер — це чоловік, заклятий його сусідом.

Упир (також вампір) - покійник, який виходить з могили і висмоктує у людей кров. Упирі можуть поділятися на живих, що мешкають серед людей і мертвих, які лежать у могилах. Упир міг з'являтися у різні подоби (собака, кіт, два хлопчики), ходити пішки або їздити на коні. Упир мав дві душі, одна з яких не покидала тіла і після смерті.

Щезник (також чорт, дідько, біс, чорнобог): верховний владика усіх духів і демонів.

Легенда про заснування Києва

Назва Києва походить від імені Кия — полянського князя і найстаршого з трьох братів (Кий, Щек та Хорив, й сестра Либідь), яких вважають засновниками головного міста України-Руси. Одна із цих легенд дійшла до нас у літописі XII ст. «Повість врем'яних літ».

Ілюстрація Їжакевича "Брати Щек, Кий, Хорив і їх сестра Лебідь" (1907 р.)

У Велесовій книзі (цей текст був написаний, ймовірно, в 19-му столітті, але був викуваний з'являтися набагато старше - це НЕ вважається надійним історичний текст, але дає цікаву перспективу), вважають, що Кий і його брати — сини легендарного патріарха Ора — не заснували, а лише укріпили стародавнє місто Куява, відомий як „матір' городів руських“.

«Щек, Хорив і Либідь — легендарні особи, що могли й не існувати, тому що про них нічого, крім імен, більше невідомо», — писав історик Микола Костомаров у «Переказах про родоначальників» (1873 р.). Ім'я Щек виникло, ймовірно, через намагання давніх киян знайти пояснення назві однієї з київських гір, Щекавиці. Те ж саме можна сказати і про річку Либідь. Вважають, що Хоревицею може бути сьогоднішня київська гора Юрковиця (історична назва була змінена, і ніхто точно не знає, яка гора була колись Хоревицею).

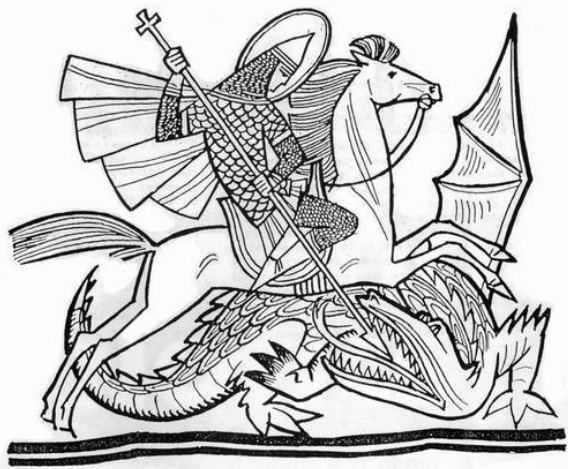
В пам'ять 1500-ліття заснування міста, у 1982 році, Кий, Щек, Хорив і Либідь

були зображені в скульптурі на березі Дніпра, в Наводницькому парку. Пам'ятник, створений Василем Бородай, незабаром став символом міста Києва.

Св. Юрій – Патрон Пласту

- Св. Юрій походив зі шляхетської родини.
- Народився в Каппадокії, Малій Азії при кінці 3-го століття.
- Служив в римському війську цісара Діоклеціана.
- Відзначався великими лицарськими ділами.
- Відважно признавався до християнської віри.
- Не відрекався віри перед поганами.
- Згинув мученицькою смертю 303 р. в Палестині.
- Слава розійшлася по цілім християнським світі.
- Церква визнала святим.
- Повстало багато легенд про св. Юрія.
- Найславніша легенда:
 - ◇ В однім поганським містечку панував змій (що представляв діавола).
 - ◇ Мешканці примиряли змія жертвами овець і людей з міста.
 - ◇ Припала черга на королівську дочку (що символізувала Церкву) стати жертвою.
 - ◇ Св. Юрій приїхав, вбив змію і врятував молоду дівчину.
 - ◇ Місто навернулося по християнства.
- Лицарі прийняли св. Юрія за патрона – назвали орден за ним.
- На Україні св. Юрій був патроном княжих дружинників від початку християнства.
- Св. Юрій був опікуном козацтва.
- Пласт обрав св. Юрія своїм патроном бо прикмети його характеру є зразком для наслідування.

Літературні твори на тему української мітології:

Слово о полку Ігоревім:

<http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Lit/S/SlovoPolkIgor/MRylskij.html>

Твори Лесі Українки:

Лісова пісня: <http://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=508>

Лісова пісня (скорочено):

<http://www.ukrlib.com.ua/kratko/printout.php?id=35&bookid=0>

Віла-посестра: <http://www.l-ukrainka.name/uk/Poems/VilaPosestra.html>

Русалка: <http://www.l-ukrainka.name/uk/Poems/Rusalka.html>

Українські події базовані на українській мітології

- Казки (баба яга, Лис Микита, русалки, гуцули, і.т.д.)
- Івана купала
- Андріївський вечір

Казки:

Лис Микита — герой казок українського письменника Івана Франка «Лис Микита»

Лис Микита походить з бойків і мешкає десь на заході України. Його можна схарактеризувати як розсудливого, господарського, запасливого, а також відважної, хитрої, підступної та шахраюватої постаті, схильної поглузувати з ворогів, безоглядно дошкуляючи їм різними капостями. Він переконаний сім'янин і дуже любить власну дружину і дітей.

Обмовлений недоброзичливцями, він змушений податися до Львова на царський суд. Але лис всіляко зволікає виконати цей грізний виклик, обдурюючи та заманюючи царських посланців у хитромудрі пастки. Врешті, прибувши на суд, лис Микита, вміло граючи на царських почуттях, звинувачує своїх недругів у змові та викручується від покарання, пообіцявши цареві «скарб царя Гороха».

На якийсь час його рятує красномовство і його хист публічного оратора. Коли його хитрощі виходять на яв, він вступає у двобій з головним суперником — Вовком Неситим і перемагає його не так силою, як підступністю.

В іншій казці про фарбованого лиса, він хитрістю добивається великих посад і почестей, але викривши себе, гине, розтерзаний розгніваним натовпом.

Баба Яга — міфологічна персонажка, поширена у слов'янському фольклорі.

Є кілька основних образів Баби-Яги, що походять з мітології та відомі з казок і билин. Вона може виступати як дарувальниця, до якої приходить герой і отримує чарівний подарунок: чудесних коней, чарівні чоботи-скороходи, клубок ниток, що вказує шлях, живу і мертву воду.

Баба-Яга також виступає войовницею, нападає на героїв і знущається з них

Інший тип — Яга-викрадачка. Вона викрадає дітей і намагається їх засмажити, щоб з'їсти. Поширеним ходом є те, що жертва обдурює Бабу-Ягу вдаваною необізнаністю як залізити до печі і змушує її залізити в піч саму.

В казках Баба-Яга літає у повітрі на мітлі чи у ступі (яку поганяє товкачем і помелом), повеліває звірами й птахами.

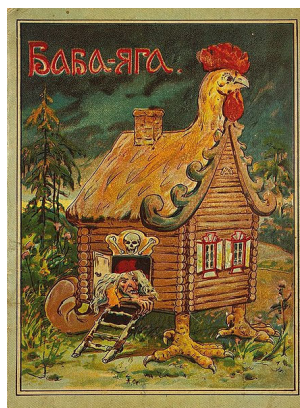
Живе в лісі в хатці на курячій лапці. Вона поїдає людей, перетворює героя на тварину, пташку чи неживий предмет, хитрощами та чарами намагається одружити своїх дочок, вступає у їй з

богатирями, після чого спить довгим сном. У деяких казках вона допомагає героєві досягти мети.

У сучасній казці вона — лиха стара баба, особливо небезпечна для дітей, котрих хоче

поїдати, але ті різними способами рятуються від неї або обдурюють її.

Найпопулярніший варіант — казка про Івасика-Телесика і Бабу-Ягу

Казка Ікариса і Дейдилиса

Ролі:

Дейдилис - вигадник і будівник

Ікарис - Дейдилиса син

Мінос - князь Крита

Розповідач 1

Розповідач 2

Сторож

Рибак

Розповідач 1: Колись, чоловік який називався Дейдилис жив в Афіні, в Греції. Він був славний вигадник і будівник - знаний по цілій Греції. Він почав подорожувати, і зупинився на острові Крит, де князь називався Мінос.

Розповідач 2: Дейдилис там жив довгі роки, оженився, і мав сина якого назвав Ікарис. Дейдилис працював для князя і йому збудував Лабіринт. Лабіринт була плутанина, і князь Мінос її вживав як тюрма.

Розповідач 1: Але, одного дня, хтось втік від Лабіринта, і князь Мінос позлостився. Він хотів покарати Дейдилиса.

Мінос: Сторожі! Принесіть мені Дейдилиса!

ВХОДИТЬ СТОРОЖ, ДЕЙДАЛИС, І СИН ІКАРИС.

Мінос: Щож мені зробити? Хтось втік з Лабіринта - ніхто би не міг це зробити без твоєї помічі! ... Сторожі! - візьміть Дейдилиса і його сина, і киньте їх до Лабіринта! Не лишайте їм ані воду, ані їжу! Нехай вони там умруть!

Дейдилис: Прошу, княже - ні! Я благаю Вам - мій син ще молодий і боїться темноти. Чи Ви хоча можете нам дати свічки?

Мінос: Добре. Можите мати свічки щоб ви себе бачили як умираєте!

Розповідач 2: Сторожі повели Дейдилиса і Ікариса до Лабіринта і їх там лишили.

Ікарис: Щож зробимо тату? Ти мусиш щось видумати - я вже голодний!

Дейдилис: Я думаю, сину. Не журися - я щось видумую.

Розповідач 1: Дейдилис цілу ніч не спав. В ранці, коли побачив як птахи літали, він мав думку.

Дейдилис: Ікарис, я маю думку - і ти мусиш мені допомогти. Пам'ятаєш коли ти навчився клик птахів? Спробуй їх тут покликати.

Ікарис: Добре тату. (РОБИТЬ КЛИКИ)

Дейдилис: Назбирай піря - скільки можеш!

Ікарис: Добре тату. Я назбирав повно піря. Але що ми з тим будемо робити?

Дейдилис: Я буду з них майструвати крила! Я буду вживати віск від свічок щоб заліпити піря разом!

Розповідач 2: За день, Дейдилис змайстрував дві пари крил - один для себе, один для Ікариса.

Дейдилис: Я скінчив!

Ікарис: Ну, можемо вже вилетіти зірки! Ходім, тату, скоро!

Дейдилис: Перше сину, я хочу тобі пригадати про безпеку. Ти коло мене літай - за низько не можна літати, бо впадеш до моря. А за високо літати також не добре, бо віск стопиться під сонцем.

Ікарис: Добре тату. Я розумію.

Розповідач 1: Дейдилис і Ікарис вбрали крила і почали літати.

Ікарис: (ДО СЕБЕ) Мені так подобається літати ... свіже повітря ... тепле сонце ... вітер мене несе вище і вище ... як гарно!

Розповідач 2: Дейдилис роздумався і не заважав що син далеко від нього літає - і що раз ближче до гарячого сонця!

Ікарис: (ДО СЕБЕ) Чогось мені раптом тяжче літати ... що сталося? (З СТРАХОМ) О! Віск починає топиться! ... Я вже згубив багато піря! Щож робити? (НА ГОЛОС) Тату! Тату - допоможи!

Розповідач 1: Але Дейдилис, далеко від свого сина, не чув крику. Ікарис почав падати, і впав до моря.

Дейдилис: Туг приємно в повітрі. Як думаєш, Ікарис? Ікарис ...? Ікарис ...?

Розповідач 2: Як Дейдилис заважав що сталося, він прилетів до острова і там став. Рибаки йому допомогли знайти Ікариса тіло і поховати. Дейдилис плакав за своїм сином.

Розповідач 1: Від того часу, Дейдилис жив сам на тому острові і майстрував забавки для дітей.

Мітологія

Ім'я і прізвище.....

Табір.....

Гурток.....

Курінь/Станиця.....

ОДНОРАЗОВА ВМІЛІСТЬ

1. Знає, що це мітологія і її вплив на розвиток держав, вірування народів і на літературу.
2. Розшукає і виписує цікаві дані про богів/богинь і про стародавню передхристиянську віру українців (перед існуванням Київської Русі). Подасть усі інформації, разом із ілюстраціями богів до книжечки і створить 'словничок української мітології'. На курінних сходинах, або на прогулянці, представить цей проєкт.
3. Прочитає один літературний твір на тему української мітології (н.пр. 'Слово о полку Ігореві', 'Лісова Пісня', 'Тіні забутих предків', і т.д.) Напише зміст про цей твір. Головно підкреслить вплив мітології на розвиток вірування народу. На сходинах переговорить і порівняє теми творів.
4. Знає про розвиток греко-римської мітології. Може виписати і розказати про богів із часів греко-римської імперії, вплив на розвиток держав, традиції, календаря, та літератури..
5. Може показати як стародавня віра людей і вірування в богів перейшла у теперішні традиції пов'язані із релігійними святами, обрядами та щоденними традиціями українців.
6. Підготує і переведе на курінних сходинах театральну виставу з одного мітологічного оповідання з часів греко-римської мітології.
7. Словничок-книжечку передасть до хроніки і опише цю вмілість до курінної хроніки або/і допис до 'Юнака'.

ОДНОРАЗОВА ВМІЛІСТЬ

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Індекс перевірений і переданий до проводу табору

.....
Дата

.....
Виховник гуртка

ПОСВІДКА ВМІЛОСТІ

(пл. ступінь, ім'я, прізвище)

успішно відповів/відповіла на всі вимоги вмілості

Мітологія

і має право носити відзнаку вмілості

За провід станиці/куреня/табору _____

(пл. ступінь, ім'я, прізвище, діловодство)

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ МІТОЛОГІ НА КУЛЬТУРУ **УКРАЇНСЬКУ:**

Міфологія: збірка міфів - оповідання про явища природи, історичні події, або оповідання про богів, героїв і предків.

Ярило

Великдень колись був, буквально „Великий День” - найдовший день року і святонародження бога Ярила (його похорон - на ніч Купала). Веснянки (гагілки) були пісні Ярила і писанки (символи відродження і весни) також були пов'язані з тим святом.

Купала

Нинішнє свято Івана-Купала - це стародавнє свято літнього сонцестояння, свято бога Купала. Марена - котрої зображення примусово під час свята Івана-Купала -була жінка Купала, богиня квітів, і одна з покровителів морів, озер, калабань.

Коляда

Люди співають коляди під час зимових свят. Колишний ідол Коляди тримав в одній руці сніжинку, а в другій, сніп з пшениці. До сьогодні, на Свят Вечір, до української хати господар приносить сніп з пшениці, який зветься дідух.

КУПАЛА

Свято Купала це молодіжне свято і співпадає з християнським святом Івана Хрестителя. Ці два свята так тісно получені, що навіть у піснях змішують їх назви. Купальська обрядовість та пісні належать, як і гаївки та колядки, до найдавніших часів.

Виведення обрядів Купала дуже гарно відповідає таборовій програмі — бо їхні ватри-вогні, пісні-співи, ігри та забави є частиною занять у таборах.

Сонце, вода і вогонь

Купальська обрядовість та пісні належать до ритуалів на честь сонця. Вони припадають в час літнього сонцестояння (*summer solstice*) в найдовший день року і найбільшої сили сонця.

Колишнє свято Купала відбувалося два дні: перше у ночі у лісі, біля води з гільцем та вогнями, а в самий день Купала (7-го липня) над водою — біля джерел, криниць, рік чи ставків з Мареною, Купалом, вінками та іграми.

Сьогодні ми ці обряди звичайно переводимо в ніч з 6-го на 7-го липня.

Люди давно вірили, що вогонь і вода — могутні святителі й чистителі життя що охороняють людей від впливів злих сил. Тому Купала відбувається при воді і вогні.

Купальське гільце

Дівчата прибирають гільце (звичайно овочевого дерева) польовими і городними квітами, обвішують цукерками і бубличками, різнокольоровими стрічками. На вершку дають вінок з барвінку. В кількох місцях прив'язують кропиву і колючі будяки. Гільце запихають у землю, сідають довкола нього, і співають купальські пісні.

У цей час, хлопці будують вогник і розпалюють його. Тоді підкрадаються до дівчат і намагаються схопити гільце, видерти його з рук дівчат, які його не дають. Врешті всі гільце спільно ламають на куски, розкидають, а стовбур кидають у вогнище. Дівчата розбігаються, збирають куски гільця, хлопці їх ловлять.

Кожний хлопець бере за руку дівчину, яку зловив, обоє стають у коло навколо вогню, йдуть за сонцем і співають.

Збір зілля

У Купальську ніч зілля, особливо польове та лісове, набирає виняткових чарівних властивостей, великої лікувальної та цілющої сили. Це зілля має чарівні властивості лише цієї ночі, а в наступний день тільки до полудня. Далі зілля свою силу втрачає.

Ранком, ще перед сходом сонця бабусі, відьми, господині, різні чарівники — всі поспішали до лісу крадькома, щоб хто інший не побачив їх... Кожен збирав згідно зі своєю потребою. Бабусі збирали зілля щоб хоронитись від відьом і перелесників, чарівниці — щоб прихилити хлопця до дівчини, чарівники щоб відвернути грозу чи грім, господині для купелі дітей а дівчата — для помочі в кохання.

Вінкоплетення

Вінок - символ шлюбу, щасливого одруження. Зранку дівчата гуртом йдуть до лісу чи в поле збирати квіти для вінків. Найголовніше зілля для вінків це барвінок. Додають ромени, боркун-зілля, материнку, чебрець, нечуй - вітер, волошки, мак, сокирки, колосочки хлібних зел, любисток, м'яту, чорнобривці, ласкавці та кудрявці.

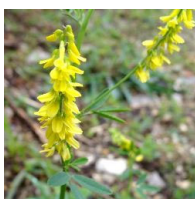
Назбиравши достатню кількість квітів, сідають і плетуть вінки.

Барвінок
- Periwinkle

Ромени, ромашка
- Chamomile

Буркун лікарський
- Sweet clover

Материнка
- Oregano

Чебрець
- Thyme

Нечуйвітер
- Hawkweed

Волошки
- Cornflower / knapweed

Мак
- Poppy

Сокирки
- Field larkspur

колосочки хлібних зел
- grain sheafs

м'яту
- mint

Чорнобривці
- marigold

Купальські вогні

Купальські вогні розкладають тільки хлопці. Після гри із гільцем, починається стрибання (скакання) через вогонь. Спочатку стрибають через вогонь хлопці по старшині, один за одним. Тоді стрибають попарно, хлопець з дівчиною. Якщо перескочили вдало, поберуться і щасливо житимуть.

Після гри, усі розкидають вогонь по поляні, затоптують його ногами, бо ці рештки купальського вогню є чарівні.

Коли відьма чи вовкулака дістануть щось з цього вогню, можуть заповідати зло людям.

Купальська ніч

Це чарівна ніч. У цю ніч ходить щастя людське по землі, але у цю ніч мають волю всі таємні сили лісу, поля, води, гір та скель, блукають темні й лихі сили — відьми, вовкулаки, мерці, лісовики, мавки, русалки. Ходить у цю ніч і Купало і Марена, і добрі духи такі як Лада.

Купальська ніч і щасливо надійна і страшна. У цю ніч людина може знайти квітку щастя.

Квітка щастя

Лише в Купальську ніч розцвітає на папороті чарівна і вогняна Квітка Щастя — Квіт Папороті. Хто її дістане, хто зірве, той усе на світі знатиме, дістане усі скарби, матиме чудодійну силу робити все тією рукою, яка зірвала Квітку Щастя.

За цю Квітку завжди буває страшенна боротьба, бо на неї чигають і добрі сили і лихі сили й людина. Ця квітка розцвітає лише раз у рік.

Хто цю квітку зірве, буде найрозумнішою та найщасливішою людиною, знатиме всі таємниці світу. Він розумітиме мову тварин і рослин, перед ним розкриватимуться зачаровані скарби. Квітку папороті не легко здобути, а раз здобувши її, не можна про це нікому говорити, бо вся мудрість та щастя відійдуть. Тому досі ми не знаємо, чи хтось цю квітку коли бачив чи ні.

Назбиривши достатню кількість квітів, сідають і плетуть вінки.

Фото Богдана Яцишина із свята Купала Львівської станиці, 2003 р.)

Кожна дівчина повинна була сплести два вінки. Далі проводився своєрідний хоровод з вінками. Кожна дівчина тримала два вінки, один в кожній руці... Повільно йшла одна за другою, держачи вінки вгору до сонця, співаючи купальських пісень.

Вінки дівчата брали на воду де їх пускали і співали. Поде- куди дівчата пускали по два вінки і стежили за тим чи вінки зійдуться. Подекуди, дівчата кидали по одному вінку. Хлопці вилловлювали вінки, розшукували їх власниць

Гей на Івана*

Гей на Івана, гей на Купала, гей, гей, гей;
 Красна дівчина долі шукала, гей, гей, гей
 Долі шукала, віночок вила гей, гей, гей
 Долі водою його пустила гей, гей, гей.
 Поплинь, віночку, по бистрій хвилі гей, гей, гей
 Поплинь під хату де живе милий гей, гей, гей.
 Поплив віночок долі водою гей, гей, гей,
 Серце дівчини забрав з собою гей, гей, гей.

Марена та Купало

В українській мітології (як і в інших мітологіях світу) народ ділив богів на чорних та білих, себто тих богів, які приносять людям — зло, нещастя, смерть зиму, бурю, і тих, які приносять добро - сонце, життя, урожай, красу, щастя, добробут. Перун був чорним богом і в нього була недобра донька Марена - богиня зими, холоду, завірху і смерті.

Слово “Мара” (Марена) в українській мові — уособлення нечистої сили, від якої людина намагалася очиститися шляхом спалювання чи потоплення.

Купало (Купайло) — це білий бог. Він був богом родючости, любови.

Марена

Купайло

Частиною купальських обрядів було виготовлення Купала і Марени. (Ці обряди відбувалися вдень після купальської ночі).

Купало, якого робили хлопці, це була постать - велика лялька, у ріст людини зроблена з соломи, вдягнена в штани, сорочку, брилю з багатом у руках. На обличчі приробляли вуса, бороду тощо.

Марена, яку робили дівчата, також постать у зріст людини, жіночої статті. Її гарно одягали у вишиту сорочку і плахту, навішували намисто, підперезували крайкою. Довкола Марени дівчата виводили хороводи в котрий час, хлопці наскакували й розривали Марену на шматки і кидали у воду (або в вогонь).

Закінчивши церемонію з Мареною, хлопці й дівчата бігли до хлоп'ячого Купала, поруч якого були розставлені вогні, а Купало був причеплений до тички, вкопаної в землю. Там відбувалися ігри — напр. хлопці хапали дівчат і вели до води де їх кидали або обливали.

Гри кінчилися навколо фігури Купала. Хлопці урочисто брали фігуру і пускали на воду. Таким чином, похорон Марени та Купала закінчувався однаково, з тією різницею, що із смерті Марени всі були вдоволені, а Купала жалкували.

Фото Богдана Яцишина із свята Купала Львівської станиці, 2003 р.)

Апостол Андрій Первозваний

Апостоли — це учні Христа. Вони поширювали Ісусову науку між різними народами світу. Тому Христову Церкву називають апостольською. Св. Андрій був одним із перших серед апостолів, який пристав на пропозицію Христа і став Його учнем, тому називаємо його Первозваним.

Св. Андрій працював в південній Скіфії (теперішній Крим), серед грецьких колоністів. Мабуть, на підставі відомостей, взятих із грецьких джерел, автор українського Початкового літопису створив легенду про перебування св. Андрія на київських горах та про благословення місця під столицю нової держави — Києва. Місто Київ стало першим центром християнства на сході Європи.

Св. Андрій поніс мученицьку смерть в місті Патрай, що в Греції. На смерть засудив його римський намісник Егей. Св. Андрія прибили до скісного хреста, на якому він помер через три дні.

Андрій Первозваний — християнський святий, але звичаї і обряди цього дня мають стародавній, дохристиянський характер. З давніх-давен на “Андрія” дівчата ворожать. Звичайно, це відбувається жартома, але у глибині душі кожна дівчина вірить, що “андрієва ніч” допоможе їй пізнати свою долю.

Свято святого Андрія відбувалося у формі вечерниць.

Це свято дівчат та хлопів, пов’язане з вороженням, гаданням долі.

По всій Україні був звичай сходитися в навечер’я св. Андрія чи то в домах, чи пізніше — вдомівках, щоб забавитися, поворожити та поспівати.

Андріївський Вечір — нагода для дівочих гуртків чи куренів запросити хлоп’ячі гуртки чи курені та спільно весело провести час.

АНДРІЇВСЬКИЙ ВЕЧІР

Ворожіння і ігри

Ворожба має завдання головно вгадати, чи й яке буде парування молодих людей. Деякі з численних способів ворожби

Тарілки або миски

Стіл накритий вишиваним обрусом. На столі розкладені тарілки, на яких предмети, які мають різне значення. До цього списку можна додати інші предмети і списати наперед їх значення:

барвінок	– молодиця або дівчина
голка	– кравець або кравчиня
шило	– швець або швачка
хліб	– багатий молодий або багата молода
коробочка	– убога молода або убогий хлопець
келішок	– пияк або пиячка
гріш	– багатий та скупий
олівець	– професор або письменник
карти	– розтратник, картограй
перстень	– скоре весілля

Хлопець або дівчина голоситься до ворожби. Стає плечима до столу. Ворожка тарілки повертає догори дном і їх переставляє, щоб ані одна тарілка не стояла на своїм попереднім місці. Очевидно, всі тарілки мусять бути однакові. Підходить той, що має собі ворожити, підносить тарілку і читає свою долю.

Виливання воску

Розтопи віск у посудині, вилий віск на холодну воду. Коли віск застигне, піднеси його та відверни. Там можеш побачити різні візерунки, а навіть постаті. Відчитай ворожіння із того, що з воску відбілося. До такого ворожіння добре запросити когось із старших (батьків або виховників), щоб об'яснив різні форми виллятого воску.

Вилиту форму воску також можна тримати між свічкою і стіною і читати форму, яку тінь його кидає на стіну.

Різні ворожіння

1 Що каже тобі твоє ім'я про тебе?

- Напиши своє ім'я і прізвище.
- Вживаючи таблицю букв-чисел внизу, напиши число під кожною буквою в своїм імені.
- Додай всі числа (напр: якщо називаєшся Іван Лев, сума буде: $12+3+1+18+16+7+3 = 58$).
- Будеш мати число із двома цифрами. Додай їх разом. Якщо потрібно, додай ще раз, щоб мати число між 1 і 9. Це твоє щасливе число. ($5+8=13$, $1+3=4$)

А	Б	В	Г	Ґ	Д	Е	Є	Ж	З	И
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
І	Ї	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ю	Я	Ь
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33

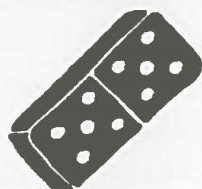
■ Перевір таблицю, і довідайся що каже тобі твоє ім'я:

1. Ти замало ходиш пішки по місті.
2. Ти любиш їсти тільки солодке.
3. Тебе дуже трудно рано збудити.
4. Ти любиш танцювати диско.
5. Твоя зачіска часто розбурхана.
6. Ти забагато дивишся на телевізор.
7. Ти доводиш своїх батьків до розпуки.
8. Ти більше любиш звірят ніж людей.
9. Ти маєш заховані таланти.

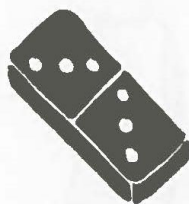

2 Доміно Долі

- Розложи комплект доміно лицем в долину на столі.
- Помішай всі доміно і вибери одну кістку.
- Додай всі точки на кістці і перевір свою “Доміно Долю”.

- 1.** Ти знайдеш нову і повну пригод дорогу.
- 2.** Чекання закінчилося. Твоя терпеливість нарешті буде нагороджена.
- 3.** Зроби місце на когось нового у своєму житті.
- 4.** Пакуйся — готуйся до скорої подорожі.
- 5.** Несподіванка чекає. Цікаво, чи тобі сподобається?
- 6.** Нещасливий сьогодні, щасливий завтра. Твоє щастя зміниться.
- 7.** Не монополізуй телефон. Хтось старається з тобою скомунікуватися.
- 8.** Не рахуй кури заки висадяться.
- 9.** Хтось, що тобі подобається, про тебе думає.
- 10.** Не ставай нікому на пальці. Можеш посваритися з другом.
- 11.** Перестань шукати; скарб, який ти загубив, знайдеться.
- 12.** Якщо тобі подобалося, зроби. Май довір'я до своїх інстинктів.

3 Чи будеш багатим чи бідним? Підкинь монети щоб довідатися.

- Підкинь 10 монет. За кожну монету яка впаде на голову, дай собі 1 пункт.
- Додай пункти. Перевір таблицю:

- 0.** Спробуй щераз
- 1.** Уважай на свої дрібні гроші. Тобі вони придадуться.
- 2.** Знайди собі працю на заробіток.
- 3.** Попроси батьків, щоб Тобі давали більше грошей.
- 4.** Ощаджуй свої центи.
- 5.** Купи собі солодощі.
- 6.** Відкрий власнеkonto в кредитівці.
- 7.** Дістанеш гроші від родича.
- 8.** Обережно числи свою здачу.
- 9.** Будь щедрий з іншими.
- 10.** Будь готовий на великі гроші!

Тарілки

Стіл накритий вишиваним обрусом. На столі розкладені тарілки, на яких предмети, які мають різне значення:

барвінок	– молодиця або дівчина
голка	– кравець або кравчиня
шило	– швець або швачка
хліб	– багатий молодий або багата молода
коробочка	– убога молода або убогий хлопець
келішок	– пияк або пиячка
гріш	– багатий та скупий
олівець -	– професор або письменник
карти	– розтратник, картограй
перстень	– скоро весілля .

Хлопець або дівчина голоситься до ворожби. Стає плечима до столу. Всі тарілки повертається догори дном. Тоді всі тарілки переставляється і вимішується, щоб ані одна тарілка не стояла на своїм попереднім місці. Очевидно, всі тарілки мусять бути однакові. Підходить той, що мав собі ворожити, підносить одну тарілку і читає свою долю. Одна особа може відкривати не більше як три тарілки.

Печення балабушків

Балабушки – невеликі круглі тісточки з білої муки. Коли балабушки спечуться, кожна дівчина зазначає свою балабушку кольоровою ниткою.

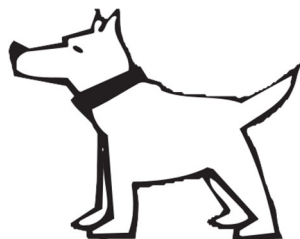

Розкласти балабушки рядком, впустити до кімнати пса, що вже цілий день нічого не їв.

Отже голодний пес вирішує долю.

Котру балабушку пес перший вхопить, того власниця перша вийде заміж, а як котрусь не зачепить — її власниця залишиться діувати.

А чю балабшку пес лишень надкусить, її власниця буде покинена хлопцем.

До пари?

В мисочку насипати насіння. Набрати жменю цього насіння якщо їх є 'до пари' це віншує весілля.

Чи зійдуться?

На миску з водою пустити дві голки, або лушпинки горіха (можна зі засвіченими свічками в них) та ворожити з того, чи вони зійдуться чи потонуть.

Калита

На Андрія дівчата завжди пекли калиту – традиційний солодкий смаколик із пшеничного борошна з отвором посередині, який прикрашали калиною, квітами, родзинками, вишнями тощо. Пекли в печі "на сухар" – щоб важко було вкусити.

Калита символізувала сонце та щасливий шлюб. Пекли її усі дівчата разом, адже кожна мала взяти участь у приготуванні калити.

Тож місили тісто всі за чергою, від найстаршої до наймолодшої. Випікаючи гостинець, дівчата думали про свою долю та майбутнього чоловіка.

Приготування калити

Калита це обрядовий корж, що готується на свято Андрія.

Калита — круглий корж з маком і медом, зверху прибраний сухими вишнями, родзинками. В середині калити є дірка. Калита значить сонце, яке з осінню хочуть 'з'їсти' злі сили.

Складники:

- 6 гор. борошна
 - 12 ложок молока
 - 3 яйця
 - 3 ложки меду
 - 3 ложки маку
 - 3 ложки масла
 - 1 гор. цукру ложечка соди
 - 3-5 волоських горіхів
- Замішати тісто на корж та випікти.

<https://picantecooking.com/ua/recipes/inshi-deserti/kalita-na-andriya/>

КАЛИТА НА АНДРІЯ

Для калити:

370 грам пшеничного борошна
40 грам вершкового масла, кімнатної температури
1 яйце
170 мл молока
80 грам цукру
2 ст.л. меду
Щіпка солі
1 ч.л. оцту
1 ч.л. соди
1 ч.л. меленої кориці
40 грам маку
40 грам волоських горіхів
70 грам родзинок

Крім того:

Горіхи для прикрашання
Мак для посипання
Мед для змащування спеченої калити
Рослинна олія для змащування дека

1) Духовку розігріти до 180 °C.

2) Всі інгредієнти для калити помістити в чашу планетарного міксера або глибоку миску і добре вимішати тісто за допомогою міксера або дерев'яної ложки.

(Якщо робити калиту ритуальну, тоді доцільно замішувати вручну і щоб кожна дівчина по черзі замішувала)

Повинно вийти досить липке тісто.

3) Велике деко змастити олією та викласти на нього тісто, надаючи форму диску з не надто великою діркою всередині, так, як показано на фото. Зручно формувати тісто руками змащеними олією.

4) Прикрасити калиту горіхами та маком.

Вставити до розігрітої духовки і пекти 25-35 хвилин (в залежності від товщини Вашого диску), поки калита зробиться золотиста і досить тверда.

5) Дістати калиту з духовки і перекласти на решітку для вистигання, а якщо такої немає, то залишити на деку. Змастити медом поки калита ще гаряча.

6) Після вистигання, ще раз змастити поверхню медом.

Калита готова! Далі можна підвішувати її на червоній стрічці або на червоному жіночому паску.

Ігри—коперативні гри

Як тільки приходили хлопці, то влаштовували різні забави: ігри, танці та кусали калиту.

Послідна пара—число гравців: 13 до 31
(мусить бути непаристе)

- * Всі стають парами, тримаючись за руки, одні за другими.
- * Хто не має пари, стає напереді, плечима до першої пари, плеще в долоні і кличе: "Пара - раз, два три!"
- * Ті, що стоять в першій парі, обертаються і біжать на той знак, один по правій, другий по лівій стороні пар. Стають за послідною парою і беруться за руки.
- * Одинакові (тому, що спереду) не вільно оглядатися ані дивитися боком.
- * Щойно після закінчення своїх слів, коли пара починає бігти попри другі пари, він біжить за

утікаючими і має котрогобудь зловити, заки вони знова злучаться за руки в пару.

- * Якщо він когось зловить, стає зі зловленим як послідна пара, а той, що лишився стає одинаком. Якщо він нікого не зловить, пробує ще раз.

Варіант

Замість пари можна вставити чвірки. Хто стоїть на переді, кличе "Чвірка - раз, два, три!" Двійки біжать боками, щоб злучитися на заді в чвірку. Якщо ловець вдарить одного з чотирьох, як довго ціла чвірка не є злучена, то стає на місце удареного, а цей мусить йти наперед.

Біле-чорне Число гравців: 12 до 40 Потрібно: Кругок картону, 10-15 см.

з одного боку білий, з другого чорний.

Площа - зазначена, простикутна. 60-80 кроків довга, 30- 50 кроків

ч	Б	с	з	Ч	б
		с	з		
		с	з		
		с	з		
		с	з		
		с	з		
		с	з		
		с	з		

- Грачі діляться на дві групи - Чорну і Білу. Чорні стоять на площі Ч, Білі по противному боці на площі Б.
- Одна сторона має відзнаку або зав'язану хустку, щоби різнилась від другої.
- Грачі уставляються в ряди, віддалені від середини 5-8 кроків, плечима до себе а лицем до ворожого табору.
- Нікому не вільно оглядатися.
- Провідник гри стає між обома групами. Кидає на землю чорно-білий кружок. Якщо кружок впаде білим догори кричить "Біле!": якщо чорним - кричить "Чорне!":
- Якщо крикне "Чорне", Чорні обертаються і втікають до своєї сторони. Щоби туди дістатися, мусять перебігти ряд Білих. Білі стараються їх ловити, стоячи в ряді.
- Якщо котрийсь Чорний перейде ряд Білих, то Білий може його доганяти. Якщо ударить три рази, Чорний стає бранцем і мусить йти до Білої сторони.
- Полонені лишаються в неволі під час дальшої гри.
- Ті, що не були зловлені, повертаються і уставляються як перше і гра продовжується доки одна група не буде зовсім знищена, або не заповнить означеного числа противників.
- Хто при втечі вибіжить поза границі, стає полоненим противника.

Варіанти:

а) Обі сторони уставляються два до три кроки від середини площі але лицем до себе а плечима до свого табору. Провідник кидає чорно-білий кружок на землю, але нічого не каже. Обі групи мусять самі побачити, яка краска на верху. Група якої краска зверху, обертається і втікає до свого табору, а противники біжать і ловлять - лише одним ударем.

б) Щоб всі могли брати участь у грі ввесь час, робиться умова, що кожний зловлений, за кару, несе противника, який його зловив, на плечах до його табору а тоді вертається до своєї групи. Напримір, ловлять Чорні, то зловлений Білий несе Чорного до чорного табору а тоді повертається свободний до Білих. Інші правила лишаються, а гра триває ЯК ДОВГО грачі хочуть.

Ходи за МНОЮ - Число грачів: 10 до 25

- Грачі роблять колесо, стаючи лицем до середини.
- Довкола колеса, ходить один грач. Вдаряє кого небудь в колесі легко по плечах і каже "Ходи за мною".
- Ударений виступає з колеса і оба йдуть звичайним кроком навколо, кожний в інший напрям.
- Коли сходяться, здоровляться - кланяються три рази. Дальше біжать в той сам напрям, яким до тепер ішли.
- Хто скоріше добіжить до опорожненого місця і стане на ньому хоч одною ногою, забирає місце. Другий продовжує гру.
- Якщо би грачі вклонилися собі тільки два рази, то мусять наново зачинати хід із початкового місця і уклонитися собі три рази.
- Якщо оба грачі добіжуть до опорожненого місця в той сам час, треба повторити цілий прохід.
- Перед грою, треба установити в котрий бік мають грачі виминатися. Щоб порожнє місце було краще видно, сусіди його можуть піднести руки і творити браму.

Варіанти:

- а) Прохід навколо колеса можна зробити також двійками.
- б) Грачі можуть не йти але скакати - на обох або на одній нозі.

Подорож - Число грачів: 8 до 20.

- ◆ Кожний грач має своє місце зазначене ліпкою чи аркушем паперу так, що місця віддалені від себе 3 кроки і творять коло.
- ◆ Один грач, який не має свого місця, є подорожнім.
- ◆ Подорожній каже, що хоче відбутися подорож, напр. до Відня і мусить до неї приготувитися. Підступає до грачів по черзі, а кожний каже по тихо (щоб ніхто не чув) чим він в подорожі хоче бути: хлібом, возом, торбою, пляшкою, і т.д.
- ◆ Подорожній, обійшовши всіх, мусить пам'ятати, які речі йому сказали. Зачинає ходити в колесо і говорить голосно: "Іду до Відня, світ далекий, мушу зібратися добре, щоб не бідував в дорозі. Беру в кишеню хліб,
- ◆ повну пляшку вина, кладу її до торби": і т.д.
- ◆ Грач котрий є хлібом, прилучається до подорожного тільки почує слово "хліб" і ходить за ним. Так само робить другий, що є пляшкою, третій, що є торбою, і т.д.
- ◆ Подорожній ходить в колесо, всі коли лише чують своє слово, прилучуються до нього і йдуть за ним гусаком.
- ◆ Маючи всі речі зі собою, подорожній цілий хвіст веде за собою поза місце гри, куди і як захоче.
- ◆ Відбувши подорож, повертається на грище і кричить, "Відень! Всі висідати!" Подорожній рівночасно займає котресь місце і другі також стають на якесь зазначене місце.
- ◆ Хто не добіжить і лишиться без місця, починає подорож до іншого міста. Грачі вибирають нові назви і гра повторюється .

Кусати калиту

Остання забава полягає в тому, що круглий калач прив'язується за стрічку до сволока, або ж до довгої палиці, яку тримав так званий Калитинський. Також пан Калитинський, що сторожив калиту, міг тримати в іншій руці квача, обмащеного в сажі, якою намагався обмазати кожного, хто пробував вкусити калиту.

Прив'яжи до калити червону стрічку, один кінець якої довший, щоб можна було підтягувати вгору. Біля калити стоїть вартувий, пан Калетинський, який тримає довший кінець стрічки.

Хлопці підходять до калити по одному і кожний старається вкусити калиту, інші стараються його за той час розсмішити.

Якщо хлопець, що пробує вкусити калиту, не засміється, він має право скакати до калити. Але тільки він скочить — пан Калетинський підтягає стрічку вгору.

Того, що вкусить калиту, звать Андрієм і він має почесне місце в той вечір. Коли калити ніхто не вкусить, її можна зняти і поділити поміж присутніми.

Головною забавою цього святкового вечора було кусання калити. У дірку смаколика просували червону стрічку, за яку його підвішували до сволока (головна балка, під стелею в старій українській хаті) посередині хати. Підвішували високо, щоби парубок міг дістати її зубами, тільки коли добряче підстрибне. До того ж, один кінець нитки був довшим, аби можна було смикнути за нього – тоді калита підстрибне угору (**Калита підіймалася вгору**):

При цьому лунали народні пісні:

"А ти, сонечко, підіймись
Та на нас подивись.
Ми калиту чіпляємо.
На місяць поглядаємо,
Свою долю-радість закликаємо..."

Біля калити стає вартовий – "Пан Калетинський": це повинен бути веселий, жартівливий парубок. Він запрошує "пана Коцюбинського" кусати калиту. Останнім може бути кожен учасник гри. "Пан Коцюбинський" бере коцюбу поміж ноги, ніби сідає верхи на коня, і їде кусати калиту, приспівуючи:

"— Добрий вечір, пане Калитинський!
— Здоров будь, пане Коцюбинський!
— Чого пожалував?
— Калиту кусати.
— А я буду по зубах писати!
— А я вкушу!
— А я впишу!
— Ой чи впишеш, чи ні,
— Я на білому коні"

Завдання Калетинського – розсмішити Коцюбинського, бо тоді не можна кусати калити. А витримавши навіть жарти, дарма підстрибуєш, бо Калетинський одразу смикає за нитку.

Молодих чоловіків, яким все ж удавалося вхопитися зубами за пиріг, називали Андріями. Дівчата одягали їм на голови сплетені власноруч вінки та цілували в губи.

6. Підготуйте і переведіть на курінних сходинках театральну виставу з одного мітологічного оповідання з часів греко-римської мітології.

[illegible]

7. Словничок-книжечку передасть до хроніки і опише цю вмілість до курінної хроніки або/і допис до 'Юнака'.

[illegible]

Записки

[illegible]

Ресурси до книжечки набрані з:

<https://uamodna.com/articles/andrieva-nich-tradyciyi-vorozhinnya-ta-vechornyci/>

Журнал Юнак 2000 – чис 3

Українські Свят Осінь - Зима. бібліотеки Юнака 1/2003

Українські Свят Весна - Літо. бібліотеки Юнака 1/2004

<https://plastusa.org/resources/knowledge-base/vmilosti-upu/>

https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1tvT9zUqRsg_6K1KcsamsirnsPG-dqa7

<https://authenticukraine.com.ua/en/blog/kupala>

<https://kosakolektiv.wordpress.com/gallery-2/ivana-kupala-pagan-summer-solstice/>

<https://vue.gov.ua/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B0-%D0%AF%D0%B3%D0%B0>

<https://pon.org.ua/novyny/6030-den-svyatogo-andrya-pervozvannogo-vorozhnnya-tradyci-narodn-prikmeti.html>

<https://www.plast.org.ua/ukrayinski-tradytsiyi-andriyivski-vechornytsi/>

Приготвила:
ст. пл. геть. вірл. Лана Пастушак
Літо 2021р КПС Канада
www.plast.ca
plastresourcecentre@gmail.com